

طراحی مدل اشتغال حاصل از توسعه گردشگری ورزشی

صدیقه اسلامی^۱

ابوالفضل فراهانی^۲

حسن اسدی^۳

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۳/۲۰

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۵/۱۸

هدف پژوهش حاضر، ارائه مدل اشتغال حاصل از توسعه گردشگری ورزشی بوده است. روش پژوهش توصیفی-پیمایشی و از لحاظ هدف، کاربردی می باشد که به صورت میدانی اجرا شده است. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه افرادی بوده که حداقل یک کتاب یا دو مقاله علمی پژوهشی در حوزه های مرتبط با اشتغال و گردشگری به چاپ رسانده اند و کارشناسان اداری در حوزه اشتغال و گردشگری با حداقل مدرک کارشناسی که دارای حداقل ۱۰ سال تجربه کاری باشند. روش نمونه گیری، تصادفی طبقه ای بوده است. حجم تقریبی جامعه آماری محققان ۱۰۰۰ نفر و کارشناسان ۱۶۰۰ نفر در نظر گرفته شد و با استفاده از فرمول Q کوکران تعداد ۳۳۴ نفر تعیین شد که به صورت تصادفی طبقه ای به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. ابزار اندازه گیری در این پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته بوده که با استفاده از نظر کارشناسان، روایی صوری آن تایید و با تحلیل عاملی اکتشافی، عوامل اصلی مشخص و سپس با استفاده از تحلیل عاملی تاییدی مورد تایید قرار گرفتند. ضریب آلفای کرونباخ نیز ۰/۹۰ محاسبه شد. با استفاده از آزمون آماری رگرسیون خطی و مدل یابی معادلات ساختاری به بررسی اثرات متغیرهای مشاهده شده بر متغیرهای مکنون پرداخته شد. نتایج پژوهش نشان داد که میانگین عوامل توسعه صنعت گردشگری ورزشی با عنوان "توسعه گردشگری ورزشی" در ایجاد فرصت های شغلی به شکل مستقیم و غیر مستقیم (فصلی و پاره وقت) نقش دارند. بنابراین، با توجه به قابلیت ها و توانمندی های کم نظیر ایران در حوزه گردشگری ورزشی، از یک سو و وجود درصد بالای جمعیت جوان و جویای کار در کشور، از سوی دیگر می توان از صحت گردشگری ورزشی به مثابه راهکاری مناسب برای اشتغال زایی سود جست.

واژگان کلیدی: اشتغال زایی، توسعه، صنعت گردشگری ورزشی

E-mail: aeslami2008@gmail.com

^۱ دانشجوی دکترای مدیریت و برنامه ریزی در تربیت بدنی، هیات علمی دانشگاه پیام نور (نویسنده مسئول)

^۲ استاد تمام، دانشگاه پیام نور

^۳ استاد دانشکده تربیت بدنی، دانشگاه تهران

رشد مستمر و توسعه پایدار اقتصاد، نیازمند بهره برداری بهینه از منابع تولیدی است. در این میان، مهم ترین و حساس ترین عامل، نیروی انسانی است (پیراسته و کریمی، ۱۳۸۱: ۱۳). واقعیت آن است که اشتغال مهم ترین دغدغه کشور است، چراکه ایران باید سالانه ۹۴۰۰۰۰ فرصت شغلی ایجاد نماید. در یک گزارش، تعداد مشاغل ایجاد شده در ایران به ازای هر یک نفر گردشگر، ۵ فرصت شغلی بوده که این رقم با احتساب اکوتوریسم به ۸ نفر بالغ می گردد (الماسی، ۱۳۸۰: ۶۰). به منظور مقابله با پدیده بیکاری، گسترش اشتغال از طریق افزایش آگاهانه سرمایه گذاری ها در فعالیت های کاربر یکی از راه های مقابله با پدیده بیکاری به شمار می رود (زاهدی، ۱۳۷۹: ۴۶). گردشگری نیز یک صنعت کاربر است. از آنجا که بسیاری از خدمات گردشگری را نمی توان با استفاده از فناوری ارائه کرد، اشتغال نیروی انسانی در این صنعت فراوان است. از این رو، توسعه گردشگری در مکان های مختلف، زمینه های ایجاد اشتغال دائم، فصلی و پاره وقت را برای نیروی انسانی با تخصص و آموزش متوسط فراهم می آورد و از نرخ بیکاری می کاهد. علاوه بر اشتغال های مستقیم در گردشگری، زمینه فعالیت های دیگر به طور غیر مستقیم نیز فراهم می گردد (زیتونلی و همکاران، ۱۳۹۱: ۷۳). امروزه پیوند میان توریسم و ورزش نوع جدیدی از گردشگری، به نام "گردشگری ورزشی" را ایجاد نموده که جنبه های مختلف و متنوعی را در بر می گیرد. این نوع گردشگری، شامل گستره وسیعی است که از فعالیت های هیجانی تا فعالیت های تمدد اعصاب را در بر می گیرد (تولایی، ۱۳۸۶: ۳۰).

با توجه به نتایج رساله اصفهانی (۱۳۸۷) که عوامل موثر بر توسعه گردشگری ورزشی را شناسایی و آنها را در ۱۲ مولفه - امنیت، خدمات و تسهیلات، اسکان و تغذیه، اقتصاد، نیروی انسانی، جاذبه های توریستی، رویدادهای ورزشی، اماکن و تجهیزات ورزشی، تبلیغات و بازاریابی، حمل و نقل، آموزش و تسهیلات - تقسیم نموده (اصفهانی، ۱۳۸۷: ۱۴۲) باید گفت که توسعه گردشگری به خصوص گردشگری ورزشی منوط به رشد مولفه ها و عوامل موثر بر توسعه می باشد که خود از بخش های مختلف اقتصادی هستند و به طور مستقیم و غیر مستقیم با صنعت گردشگری ورزشی ارتباط دارند. با رشد بخش های مختلف اقتصادی تقاضای نیروی کار افزایش یافته و فرصت های شغلی ایجاد می شود.

دیوید و ایکسیانلی (۲۰۰۸) در مقاله ای بیان کردند که سفر و گردشگری، فعالیت های اقتصادی مهمی ایجاد می کنند که در نوسان اقتصادهای محلی توزیع می شود و منابع مهمی برای کارآفرینی و درآمد خانواده ها فراهم می نمایند. درک نقش گردشگری در تامین درآمد خانواده و تفاوت های اساسی در جاهایی که کار و درآمد تولید می شود، نیازمند شناخت بهتر نقش گردشگری در چشم انداز های گوناگون

¹ . David & Xianli

مناطق مختلف از جوامع شهری و برون شهری گرفته تا شهرها و روستاهای دور دست دارد. این مقاله بر اساس ارزیابی توزیع درآمد (حقوق و دستمزد) و مشاغل در بخش نفوذ پذیر و حساس گردشگری، گزارش شده است. نتایج حاصله پیشنهاد می کند که آمار تراکمی کل مشاغل ایجاد شده و درآمد پنهان تولید شده، عوامل مهم و مورد پذیرش هستند. همچنین، فهم کامل از مشاغل و درآمد ایجاد شده از طریق صنعت سفر و گردشگری، در مقابل هزینه هایی است که گردشگر خرج می کند. در تحقیقی آمده که آمار شغل های ایجاد شده و درآمدزا، عنصر مهمی است که اجازه می دهد درک کامل تری از شغل و درآمد ناشی از بخش سفر و گردشگری به وجود آید (Daivid & Marcouiller, 2008; 552).

پژوهش های صورت گرفته در زمینه گردشگری ورزشی که امروزه به عنوان شاخه ای تاثیر گذار در گردشگری مطرح است، اثر گذاری این صنعت مدرن را در حوزه اشتغال زایی به خوبی تبیین می کند. لوین و بوم در تحقیقی که در سال ۲۰۰۸ انجام دادند، نشان می دهند که در سال ۱۹۷۳ فقط ۹۸۲۴ شغل مرتبط با ورزش در کشور اسپانیا موجود بوده، در حالی که در سال ۱۹۹۱ - یک سال قبل از برگزاری بازی های المپیک - این تعداد به ۴۲۶۷۹ افزایش یافته که تنها ۲۲ درصد آن به باشگاه ها مربوط بوده است (Leoni & Baum, 2008; 500). همچنین، کسمیت و داسون (۲۰۰۹) در مقاله ای با عنوان "ارزیابی اثرات بازی های المپیک ۲۰۰۴ بر اقتصاد یونان" بیان می دارند که براساس ارزیابی "سازمان جهانی گردشگری"، از سال ۱۹۹۷ تا ۲۰۰۵ گردشگری ورزشی، رشد سالانه ای بالغ بر ۱,۳ درصد و کاهش بیکاری سالانه معادل ۱,۹ درصد را داشته و این از فعالیت های اقتصادی برگزاری رقابت های ورزشی بزرگ حاصل شده است (Kasimati & Dawson, 2009; 143).

برخی پژوهش ها در داخل کشور به بررسی اشتغال در بخش های مختلف اقتصاد پرداخته اند و برخی دیگر نیز به نقش توسعه گردشگری ورزشی در اشتغال زایی اشاره نموده اند. ترحمی و اسفندیاری (۱۳۸۹)، نتیجه گرفتند که در میان بخش های اقتصاد ایران، صنعت، کشاورزی و ساختمان از جمله بخش هایی هستند که می توانند در فراهم ساختن فرصت های شغلی، کلیدی باشند (ترحمی و اسفندیاری، ۱۳۸۹: ۲۴۰). کشاورز (۱۳۸۳) نیز به شناسایی بخش هایی از اقتصاد کشور ایران پرداخت که دارای بیشترین پتانسیل برای ایجاد فرصت های شغلی در مقایسه با بخش های دیگر هستند و دریافت که بر اساس پیوند پیشین، بخش های خدمات مذهبی و اجتماعی، زراعت، خدمات کسب و کار، سایر خدمات و آموزش عمومی که به هزینه کمتری برای ایجاد هر فرصت شغلی تمام وقت نیاز دارند، با بیشترین افزایش تقاضا رو به رو هستند (کشاورز، ۱۳۸۳: ۴۳). کشاورز و چراغی (۱۳۸۶) در مقاله ای سعی نمودند با بکارگیری شاخص های مختلف در چارچوب جدول داده- ستانده ۱۳۷۵، پتانسیل های تولیدی و اشتغال زایی اقتصاد

ایران را در قالب ۲۴ بخش رتبه بندی نمایند. آنها دریافتند که در میان بخش های اقتصاد ایران، صنعت تولید مواد غذایی، سایر خدمات، ساختمان های مسکونی و زیربنایی، خدمات بازرگانی، سایر محصولات صنعتی، خدمات حمل و نقل جاده ای، مواد سنگ های ساختمانی و کانی های فلزی، از جمله بخش هایی هستند که می توانند در فراهم ساختن فرصت های شغلی، کلیدی باشند (کشاورز و چراغی، ۱۳۸۹: ۶۱). همافر و همکاران (۲۰۱۱) نیز دریافتند اگر صنعت گردشگری ورزشی و سازمان های مربوط به آن توسعه یابند، صنعت توریسم ورزشی در آینده، اشتغال زایی و تولید درآمد را در مناطقی که رویدادهای ورزشی برگزار می کنند، تحت تاثیر قرار خواهد داد (Homafar et al, 2011; 35). همچنین، هنری (۱۳۹۰) بیان می کند که صنعت گردشگری ورزشی در ایجاد اشتغال و درآمد زایی منطقه میزبان در صورت توسعه صنعت گردشگری ورزشی و ایجاد زیر ساخت های مناسب، تاثیر دارد (هنری، ۱۳۹۰؛ ۱۰۴). مرکز آمار ایران، نرخ بیکاری تابستان سال ۱۳۹۱ را ۱۲/۴ درصد و تعداد بیکاران کل کشور را بیش از ۳ میلیون و ۲۳ هزار نفر اعلام کرد. همچنین، نرخ بیکاری جوانان ۱۵ - ۲۴ ساله حاکی از آن است که ۲۷ درصد از جمعیت فعال این گروه سنی بیکار بودند (روزنامه مردم سالاری، ۱۳۹۱). بدین ترتیب، اهمیت رفع معضل بیکاری در کشور، لزوم توسعه صنایع کاربر مانند گردشگری، ویژگی های فرهنگی کشور ایران و فرصت های شغلی زیاد در زمینه گردشگری ورزشی - که از آن طریق می توان تا حدود زیادی فاصله کشور از جایگاه واقعی خود در سطح بین المللی را جبران نمود- بعلاوه مواردی از قبیل کمبود تحقیقات مرتبط با حوزه گردشگری ورزشی و اشتغال، تاکید تحقیقات گذشته بر ایجاد فرصت های شغلی از طریق برگزاری رویدادهای ورزشی بزرگ و عدم وجود اطلاعات و آمار دقیق مرتبط با اشتغال حاصل از گردشگری ورزشی، محقق را بر آن داشت تا اثرات چندگانه متغیر های مختلف را بر اشتغال زایی مورد بررسی قرار دهد و به ارائه مدل ساختاری در این زمینه بپردازد تا عوامل موثر بر توسعه گردشگری ورزشی معرفی و اثرات آنها بر اشتغال زایی مورد بررسی قرار گیرد.

روش شناسی پژوهش

با توجه به موضوع تحقیق، روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی-پیمایشی و از لحاظ هدف، کاربردی بوده که به صورت میدانی اجرا شد. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه افرادی بوده که حداقل یک کتاب یا دو مقاله علمی پژوهشی در حوزه های مرتبط با اشتغال و گردشگری به چاپ رسانده اند و کارشناسان اداری در حوزه اشتغال و گردشگری با حداقل مدرک کارشناسی که دارای حداقل ۱۰ سال تجربه کاری باشند. بنابر

این، جامعه آماری در ۴ طبقه مد نظر می باشد: دو طبقه آشنا با مبانی نظری و دو طبقه آشنا به مبانی مدیریتی و عملکردی. از آنجا که مرجع پژوهشگر جهت تعیین تعداد دقیق جامعه آماری، سایت های جهاد دانشگاهی و کتابخانه ملی، وزارت رفاه، کار و امور اجتماعی و معاونت گردشگری بوده و با توجه به اینکه در مراجع مذکور هیچ گونه آمار دقیقی یافت نشد، آمارها به صورت تقریبی و بنا بر آنچه که در مقالات و کتاب های مربوطه یا از افرادی که اکنون در این حوزه ها مشغول به کار هستند، نقل گردیده، محاسبه شد. حجم تقریبی جامعه آماری محققان ۱۰۰۰ نفر و کارشناسان ۱۶۰۰ نفر در نظر گرفته شد. نمونه گیری به شکل تصادفی انجام گرفت و از طریق جدول مورگان و فرمول Q کوکران، حجم نمونه ۳۳۴ نفر محاسبه شد. بنابراین ۴۰۰ پرسشنامه بین آزمودنی ها توزیع شد (۲۳۰ کارشناس: ۱۴۰ نفر در حوزه اشتغال و ۹۰ نفر در حوزه گردشگری) و ۱۷۰ محقق (۹۰ نفر حوزه اشتغال و کارآفرینی و ۸۰ نفر حوزه گردشگری و گردشگری ورزشی) که ۳۲۳ پرسشنامه به صورت کامل پاسخ داده شد. ابزار اندازه گیری در این پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته بود. اعتبار صوری پرسشنامه نهایی با کسب نظر و اعمال اصلاحات مورد نظر چند تن (۱۰ نفر) از اساتید که تخصص لازم را در این زمینه داشتند، مورد تایید قرار گرفت. از تحلیل عاملی اکتشافی جهت تعیین عوامل اصلی پرسشنامه استفاده شد. ۲ عامل برای اشتغال زایی مستقیم و غیر مستقیم حاصل از توسعه و ۶ عامل مربوط به انواع اشتغال زایی مستقیم و غیر مستقیم حاصل از توسعه گردشگری ورزشی در حوزه های فعالیتی (دائمی، فصلی و پاره وقت) استخراج شد. نتایج تحلیل عاملی تاییدی نشان داد که تمامی ضرایب به دست آمده معنا دارند؛ زیرا مقدار آزمون معناداری (t) همه عوامل از ۱/۹۶ بزرگتر است. با توجه به نتایج نمودار مدل اندازه گیری در حالت تخمین استاندارد می توان گفت، چون مقدار RMSEA کوچکتر از ۰/۸ می باشد، مدل از برازش مناسبی برخوردار است. با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ، پایایی پرسشنامه مورد تایید قرار گرفت (ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۲). نتایج آزمون کلموگروف اسمیرنوف حاکی از طبیعی بودن توزیع داده ها بوده است. برای تجزیه و تحلیل داده ها از روش های آمار توصیفی (فراوانی، درصد و میانگین) و آزمون معادلات ساختاری در سطح معناداری ۰/۰۵ استفاده شد. کلیه محاسبات آماری با استفاده از نرم افزار SPSS ۱۹ و لیزرل انجام گرفت.

یافته های پژوهش

ویژگی های جمعیت شناختی شرکت کنندگان مانند جنسیت، سطح تحصیلات، رشته تحصیلی و سابقه کار به شکل فراوانی و درصد در جدول ۱ آمده است.

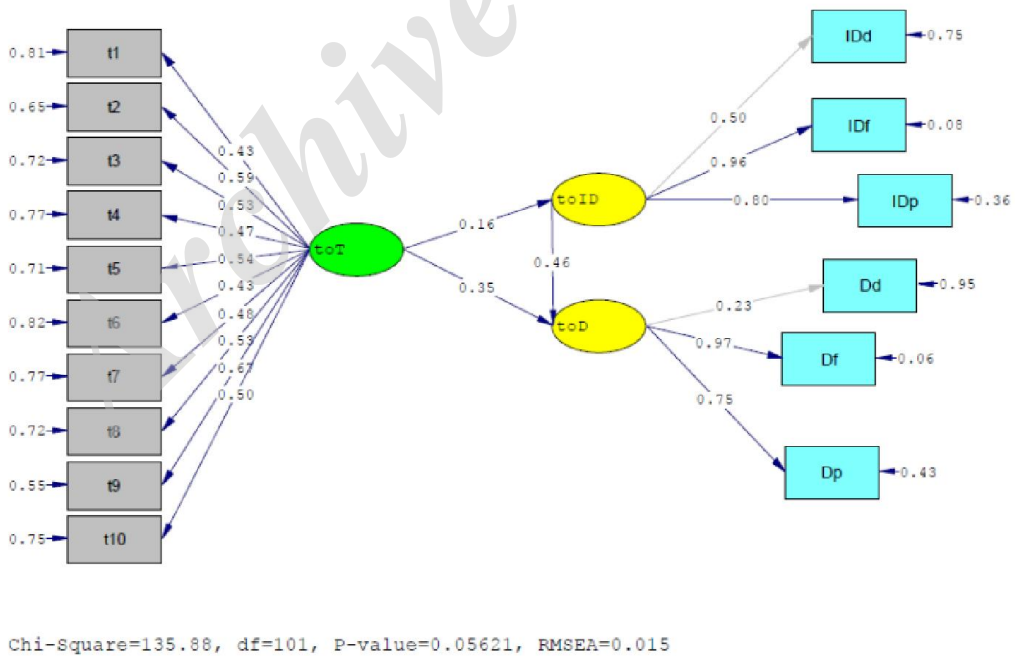
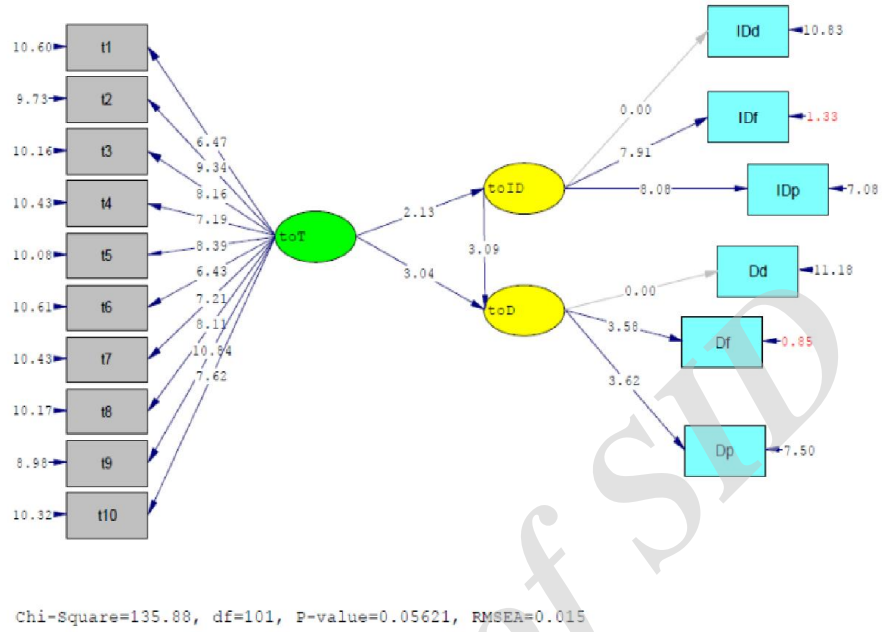
جدول ۱: ویژگی های جمعیت شناختی آزمودنی ها

متغیر	ویژگی های جمعیت شناختی	فراوانی	درصد
گروه	محقق	۱۶۲	۵۰/۲
	کارشناس	۱۶۱	۴۹/۸
جنسیت	مرد	۹۱	۲۲/۹
	زن	۱۷۴	۵۵/۷
سطح تحصیلات	کارشناسی	۸۸	۲۱/۳
	کارشناسی ارشد	۸۶	۲۰/۶
	دکتری	۱۴۷	۴۵/۱
رشته تحصیلی	مدیریت ورزشی	۱۲۰	۳۴/۴
	گردشگری	۷۲	۱۵/۹
	کارآفرینی و اشتغال	۸۹	۲۲/۲
سابقه کار	۱-۵ سال	۷۸	۱۸/۱
	۶-۱۰ سال	۹۹	۴۳/۸
	۱۱-۱۵ سال	۱۶۲	۵۰/۲
	۱۵ سال به بالا	۱۶۱	۴۹/۸

شکل ۱، مدل اندازه‌گیری نقش توسعه گردشگری ورزشی در اشتغالزایی در حالت اعداد معنادار را نشان می‌دهد. با توجه به خروجی این نمودار، تمامی ضرایب به دست آمده معنادارند، زیرا مقدار آزمون معناداری (t) تک تک آنها از ۱/۹۶ بزرگتر است.

خروجی بعدی لیزرل (شکل ۲) مدل اندازه‌گیری الگوی نقش توسعه گردشگری ورزشی در اشتغالزایی را در حالت تخمین استاندارد نشان می‌دهد. با توجه به نتایج این نمودار، چون مقدار RMSEA نیز کوچکتر از ۰/۸ می‌باشد، می‌توان نتیجه گرفت که مدل از برازش مناسبی برخوردار است.

شکل ۱: مدل اندازه‌گیری الگوی نقش توسعه گردشگری ورزشی در اشتغالزایی با استفاده از تحلیل معادلات ساختاری در حالت اعداد معنادار

شکل ۲: مدل اندازه‌گیری الگوی نقش توسعه گردشگری ورزشی در اشتغالزایی با استفاده از تحلیل معادلات ساختاری در حالت تخمین استاندارد

جدول ۲: شاخص های برازش مدل به کمک نرم افزار معادلات ساختاری

ردیف	شاخص مناسبت مدل	ارزش های مورد انتظار (سفارش شده)	ارزش های محاسبه شده مدل
۱	AGFI	۰/۹ و بالاتر	۰/۹۸
۲	IFI	۰/۹ و بالاتر	۰/۹۹
۳	CFI	۰/۹ و بالاتر	۰/۹۹
۴	RMSEA	پایین تر از ۰/۰۸	۰/۱۵
۶	χ^2/df	کمتر از ۳	۱/۳۴

در جدول ۲، محاسبه شاخص های مناسبت مدل اندازه گیری الگوی نقش توسعه گردشگری ورزشی در اشتغالزایی نشان می دهد که مدل به دست آمده از تحلیل، از برازش خوبی برخوردار است و می توان از این مدل برای اندازه گیری الگوی نقش توسعه گردشگری ورزشی در اشتغالزایی استفاده نمود. نتایج الگوریتم مدل ساختاری مولفه ها و گویه بر اساس بار عاملی در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳: الگوریتم مدل ساختاری مولفه ها و گویه بر اساس بار عاملی

نتیجه	خطای استاندارد	T	بار عاملی	متغیر پیش بین	متغیر ملاک
تایید	۰/۱	۲/۱۳	۰/۱۶	توسعه گردشگری ورزشی	اشتغال زایی مستقیم
تایید	۰/۱۳	۳/۰۴	۰/۳۵		اشتغال زایی غیر مستقیم
عدم تایید	۰/۷۵	۰/۰۰	۰/۵۰		اشتغال زایی مستقیم و دائمی
تایید	۰/۹۸	۷/۹۱	۰/۹۶		اشتغال زایی مستقیم و فصلی
تایید	۰/۳۶	۸/۰۸	۰/۸۰		اشتغال زایی مستقیم و پاره وقت
عدم تایید	۰/۹۵	۰/۰۰	۰/۲۳		اشتغال زایی غیر مستقیم و دائمی
تایید	۰/۰۶	۳/۵۸	۰/۹۷		اشتغال زایی غیر مستقیم و فصلی
تایید	۰/۴۳	۳/۶۲	۰/۷۵		اشتغال زایی غیر مستقیم و پاره وقت

*ملاک تایید خارج بودن T-Value از (±۱/۹۶) می باشد.

همانگونه که در جدول ۳ مشاهده می شود، همه متغیرهای ملاک به جز اشتغال زایی مستقیم و دائمی و غیر مستقیم و دائمی در مدل مورد تایید قرار نمی گیرند ($T\text{-Value}=0/00$).

بحث و نتیجه گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که توسعه گردشگری ورزشی اثر مستقیم، مثبت و معنی داری بر اشتغال زایی مستقیم، مستقیم و فصلی و مستقیم و پاره وقت دارد، اما بر اشتغال مستقیم و دائمی این اثر معنی دار نشده است. همچنین، اثر توسعه گردشگری ورزشی بر اشتغال زایی غیر مستقیم، فصلی و پاره وقت نیز مثبت و معنی دار بوده است، اما بر اشتغال غیر مستقیم و دائمی نیز این اثر معنی دار نشده است. در بررسی پیشینه داخلی و خارجی، هیچ تحقیقی یافت نشد که اثر توسعه گردشگری ورزشی بر اشتغال زایی را به شکل مستقیم و غیر مستقیم در حوزه های فعالیتی مختلف صنعت گردشگری ورزشی و مطابق با روش تحقیق حاضر مورد بررسی قرار داده باشد. لذا در این بحث به بررسی تحقیقاتی که به گونه ای با این موضوع رابطه دارند، پرداخته می شود.

به طور کلی نتایج حاصل از این پژوهش با نتایج حاصل از تحقیقات ذیل همخوان می باشد:

کمیجانی و همکاران (۱۳۸۸)، پیر محمدی و همکاران (۱۳۹۰)، همافر و همکاران (۲۰۱۱)، میرزایی (۱۳۸۸)، میراج (۱۳۸۶)، کسمیت و داسون (۲۰۰۹)، پندی^۱ و همکاران (۲۰۰۹) که بیان کردند سهم گردشگری هندوستان در اشتغال زایی به طور مستقیم ۴/۵۹ درصد و به طور غیر مستقیم ۸/۲۷ درصد است و از کل افراد شاغل (۴۶۸/۷ میلیون نفر) ۲۱/۵ میلیون نفر در گردشگری شاغل اند. لوین و بوم^۲ (۲۰۰۸) و اورت و همکاران (۲۰۱۲) نیز ایجاد فرصت های شغلی و شغل های ایجاد شده ناشی از برگزاری رویدادهای مختلف ورزشی را مورد ارزیابی قرار دادند و نتیجه گرفتند که برگزاری رویدادهای ورزشی منجر به ایجاد فرصت های شغلی جدید به شکل مستقیم و غیر مستقیم می شود.

نتایج حاصل از این پژوهش با نتایج تحقیقات ترحمی و اسفندیاری (۱۳۸۹) و کشاورز و چراغی (۱۳۸۶) ناهمخوان است که بیان نمودند الزاما سیاست های رشد- محور نمی تواند اشتغال را باشند، زیرا در تمام موارد کسش های اشتغال کمتر از کسش های تولید است.

همانگونه که ملاحظه می شود بیشتر این تحقیقات به بررسی ایجاد فرصت های شغلی و برخی به ایجاد اشتغال مستقیم و غیر مستقیم در حوزه گردشگری و گردشگری ورزشی پرداخته اند. برای تبیین موضوع نوع اشتغال می توان به مقاله دوبریل^۳ (۲۰۰۹) اشاره نمود که سهم اشتغال در توریسم نسبت به اشتغال در

¹ Pandey

² Leonie and Baum

³ Dobriel

کل صنایع را بررسی نموده و مشاغل را اینگونه تقسیم بندی کرده است: کل مشاغل در صنایع و کل مشاغل مربوط به صنعت گردشگری و در تقسیم بندی خردتر مشاغل صنعت گردشگری را به شغل های صنایع گردشگری که به تقاضای گردشگری نسبت داده می شوند، شغل های صنایع گردشگری که به تقاضای گردشگری نسبت داده می شوند، شغل هایی در صنایع دیگر به جز گردشگری که به تقاضای گردشگری نسبت داده می شود و همه مشاغلی که می توان آن را به تقاضای گردشگری نسبت داد (Dobriell, 2009). با توجه به این تقسیم بندی می توان اشتغال زایی مستقیم و غیر مستقیم را توضیح داد و فهمید که چرا بسیاری مشاغل در قسمت های مختلف صنایع می توانند به طور غیر مستقیم با صنعت گردشگری در ارتباط باشند.

در تقسیم بندی اشتغال مستقیم و غیر مستقیم نیز برخی از مشاغل به شکل دائمی هستند و فرد در دوره زمانی مشخص تا بازنشستگی مشغول به کار است و برخی از مشاغل در فصول مختلفی از سال که گردشگر بیشتری از منطقه و کشور بازدید می کند، ایجاد می شود. در این فصول ممکن است افراد از بخش های اقتصادی دیگر مانند کشاورزی و ... به این مشاغل روی آورند. نوع سوم مشاغل نیز به شکل پاره وقت است که افراد در کنار مشاغل دیگری که دارا هستند ساعاتی از روز در هنگام فراغت به مشاغلی می پردازند که به طور مستقیم یا غیر مستقیم به گردشگری و ورزشی ارتباط دارد (موسایی، ۱۳۹۰). با توجه به نتایج پیشینه تحقیق حاضر می توان اشاره نمود که برگزاری رویدادهای ورزشی بزرگ که نشان از توسعه گردشگری ورزشی در یک کشور است، منجر به ایجاد فرصت های شغلی جدید می شود. همچنین، تحقیقات حاکی از این است که بخش گردشگری به ازای هر دلار درآمد حاصله اشتغال بیشتری را نسبت به سایر بخش ها ایجاد می کند و اشتغال زایی صنعت گردشگری به خصوص در کشورهای توسعه نیافته و در حال توسعه مانند ایران امری مسلم است (موسایی، ۱۳۹۰: ۳۵). بنابراین، می توان به این نتایج که به لحاظ آماری معنی دار شده است اعتماد نمود و بیان کرد که توسعه، منجر به افزایش تقاضا و ایجاد اشتغال مستقیم و غیر مستقیم می شود.

در ارتباط با ناهمخوانی نتایج تحقیقات نیز باید گفت که در این تحقیقات سیاست های رشد- محور و توسعه گرا در صنعت هایی مورد نظر بوده اند که از سه دهه گذشته سالانه بودجه دریافت نموده اند و رشد کرده اند، ولی مخارج رشد آنها نسبت به میزان فرصت های شغلی که ایجاد نموده اند، تناسب نداشته است و در تمام موارد کسش های اشتغال کمتر از کسش های تولیدی است. اما صنعت مورد بررسی در این پژوهش گردشگری ورزشی است که تا کنون هیچ گونه برنامه مدونی برای رشد آن در کشور ما وجود نداشته و بررسی این صنعت در کشور های پیشرو حاکی از عواید و مزایای اقتصادی متعدد این صنعت می باشد که کشور ایران تا کنون از آن بی نصیب مانده است (هنری، ۱۳۹۰، ۱۰۴).

از سوی دیگر، با توجه به بار عاملی مربوط به اشتغال زایی مستقیم و غیر مستقیم حاصل از توسعه مشخص می گردد که توان اشتغال زایی غیر مستقیم حاصل از توسعه گردشگری ورزشی بیشتر از اشتغال زایی مستقیم است. باید گفت که ورود هر جهانگرد به کشور تقریباً ۲ نفر را به طور مستقیم و ۵ نفر را به طور غیر مستقیم به کار می گمارد. طبق آمار سال ۱۳۷۶، ۱۵۳۰۰۰ فرصت شغلی مستقیم و ۳۸۰۰۰۰ فرصت شغلی غیر مستقیم در کشور ایجاد شده است (کشاورز و چراغی، ۱۳۸۹: ۶۱). به بیان دیگر، این صنعت به ازای یک فرصت شغلی مستقیم تقریباً توان ایجاد ۲/۶ فرصت شغلی غیر مستقیم در سایر بخش ها را دارد (پیراسته و کریمی، ۱۳۸۱، ۱۳). بنابراین، وجود چنین ضریبی با توجه به ارتباط بین صنعت گردشگری و دیگر بخش ها معقول به نظر می رسد و می توان انتظار داشت که با تقویت ارتباط میان این بخش و سایر بخش ها ضریب اشتغال زایی نیز افزایش یابد (هنری، ۱۳۹۰، ۱۰۵).

در مدل تحلیلی، اشتغالزایی فصلی و پاره وقت به صورت مستقیم و غیر مستقیم تایید شده است، اما یافته مربوط به اشتغال زایی مستقیم و دائمی و غیر مستقیم و دائمی در مدل تایید نشده و نمی توان آن را گزارش نمود. در این مورد می توان گفت که گردشگری یک صنعت کاربر است. از آنجا که بسیاری از خدمات گردشگری را نمی توان با استفاده از فناوری ارائه نمود، اشتغال نیروی انسانی در این صنعت فراوان است. این دسته از مشاغل درمورد فعالیت رستوران ها، عرضه سوغات و فعالیت های کوچک بویژه در کشورهای با دستمزد پایین مصداق می یابد. در مقابل، باید توجه کرد که فعالیت های حمل و نقل و تورگردانی یا ساختن هتل هایی با تجهیزات رفاهی وسیع اساساً سرمایه بر هستند. همچنین می توان وجود فعالیت های کارآفرینی کوچک، در بسیاری از حوزه های گردشگری را دلیل اشتغال زایی مناسب این صنعت دانست. گروه های خود اشتغال که فعالیت هایی چون عرضه سوغات را انجام می دهند، با سرمایه گذاری اندک در گردشگری فعالیت می نمایند و صرفاً عرضه کننده نیروی کار خود هستند (برادران، ۱۳۸۵: ۵۵). از این رو، توسعه گردشگری در مکان های مختلف زمینه های ایجاد اشتغال دائم و فصلی و پاره وقت را برای نیروی انسانی با تخصص و آموزش متوسط فراهم می آورد و از نرخ بیکاری می کاهد. همچنین، در کنار اشتغال های مستقیم در گردشگری، زمینه فعالیت های دیگر را که در ارتباط با گردشگری هستند (غیر مستقیم) - همچون: کارهای ساختمانی، تعمیرات، کرایه اتومبیل، دست فروشی و نظایر اینها- برای افراد بومی فراهم می نماید. هرچند این گونه فعالیت ها از نظر ثبات و درآمد نامطمئن هستند، اما می توانند حداقل درآمدی برای خانوارها فراهم سازند (حاجی محمد امینی، ۱۳۸۷: ۲۲۴).

همچنین، شمار شاغلان در این صنعت و میزان ساعات کار قابل انتظار از آنان، متفاوت از یکدیگر است، اما تقریباً در تمامی کشورها شاغلان بسیاری در این صنعت به طور موقتی و پاره وقت کار می کنند. کارفرمای بخش هایی از صنعت گردشگری که ظرفیت ثابتی دارند، با استفاده از شاغلان پاره وقت و موقت می توانند هزینه ثابت نیروی کار را به هزینه متغیر تبدیل کنند و در کل، سطح هزینه های خود را تا جای ممکن پایین

بیاورند. در ضمن ماهیت بسیاری از فعالیت های مسافرتی و گردشگری، شاغلانی را می طلبد که به طور شبانه روزی یا دست کم بیش از ساعات کار معمول کار کنند. این امر به معنای چند نوبت کاری یا کار پاره وقت اضافی است (برادران، ۱۳۸۵ : ۵۵-۵۷).

از سوی دیگر، بحث فصلی بودن گردشگری مطرح است. فصلی بودن گردشگری به این معنا است که در بسیاری از مقصدها، دست کم دو بازار کار وجود دارد که یکی برای شاغلان دائمی این صنعت و دیگری برای شاغلین گردشگری در فصل شلوغ کاری است. اشتغال فصلی همچون اشتغال موقت، شاغلان حاشیه ای را جذب می نماید و اگر فشار تقاضا نسبتاً کافی باشد ممکن است دستمزدها افزایش یابد. پدیده فصلی بودن اشتغال در صنعت گردشگری، علاوه بر تاثیر بر مشاغل مستقیم گردشگری، در مشاغل غیرمستقیم مرتبط با صنعت گردشگری نیز تاثیرگذار است و در بازارهای آزاد کار، این امر اغلب بر مهاجرت موقت و گسترده نیروی کار می انجامد که انتقال درآمد و مخارج القایی بین مناطق را در پی دارد (بول، ۱۳۷۹ : ۲۲۰-۲۲۳).

یکی از مسائل و مشکلات کنونی مسئله بیکاری است. درچنین شرایطی، بخش گردشگری به خصوص با توجه به خصوصیاتش (فصلی و موقتی بودن بسیاری از مشاغل) می تواند انبوهی از جمعیت بیکار را جذب کند. بنابراین واضح است که توسعه صنعت گردشگری بیشتر به اشتغال زایی موقت و فصلی می انجامد و به دلیل ماهیت صنعت، اشتغال به شکل دائمی کم است که این مطالب، تایید کننده نتایج حاصل از پژوهش هستند. از آنجا که نرخ بیکاری در کشورهای در حال توسعه از جمله ایران بسیار بالاست، بنابراین ضروری به نظر می رسد که فعالیت اقتصادی جدیدی برای کاهش آن ایجاد گردد. گردشگری اصولاً به عنوان یک حرفه خدماتی متمرکز بر نیروی کار بسیار مورد توجه است، زیرا تعداد بسیار نیروی کار غیر ماهر و نیمه ماهر را به استخدام در می آورد. در نتیجه، کشورهای در حال توسعه باید بر روی آزمایش توانمندی ایجاد حداکثر اشتغال، تکیه کنند و از دانش فنی که منطبق با سطح هر کشور است، استفاده نمایند (ولا، ۱۳۸۴ : ۲۴۰). به طور کلی، تحقیقات داخلی و خارجی به طور متفق القول بر تاثیر گذاری توسعه گردشگری و به خصوص گردشگری ورزشی بر ایجاد اشتغال صحه گذاشته اند؛ به طوری که در اقتصاد مدرن جهانی در شهرهای بزرگ دنیا برای سرمایه گذاری، مسابقات المپیک را به عنوان یک پایگاه اعتباری منحصر به فرد و فرصتی برای بازاریابی محلی ارائه می دهند، چرا که فایده اقتصادی بالقوه مهم میزبانی یک رویداد ورزشی بزرگ، نقش کلیدی در جذب علاقه مندی به شهرها بازی می کند و ورود تعداد زیادی از تماشاگران به شهر میزبان، بخش اصلی برای تحریک فواید اقتصادی است (Solberg.H.& Preuss, 2007; 232).

در این پژوهش، به گردشگری ورزشی به عنوان پدیده ای که می تواند توسعه گردشگری را در حد مطلوب و مزیت های اقتصادی زیادی را در سطح کلان برای کشور به دنبال داشته باشد، توجه شده است. بنابراین

به توجه به نتایج این تحقیق و تحقیقات دیگر می توان گفت که همان گونه که کشورهای دیگر با استفاده از ورزش و گردشگری ورزشی به رشد همه جانبه دست یافته اند، کشور ایران نیز می تواند با توسعه صنعت گردشگری ورزشی، به جایگاه واقعی خود در سطح بین المللی دست یابد. مدیریت قوی و برنامه ریزی جامع در همه ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و زیرساختی در زمینه توسعه صنعت گردشگری ورزشی و آثار و فواید آن، می تواند راهگشای ما در این زمینه باشد. برای آنکه فعالیت های مختلف توریسم ورزشی در کشور پیاده شود، در درجه نخست به ایجاد و توسعه بخش سخت افزاری و سپس در بعد ورزشی، به احداث مراکز ورزشی جامع و مجهز تخصصی نیازمندیم. در کنار این دو عامل، توجه به امر تبلیغات رسانه ای و آگاهی بخشی داخلی و خارجی نیز امری مهم و ضروری است.

Archive of SID

منابع

- اصفهانی، نوشین (۱۳۸۷) "تحلیل عوامل موثر بر جهانگردی ورزشی ایران و ارائه مدل برنامه ریزی استراتژیک". رساله دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی، دانشگاه تهران.
- الماسی، محمد (۱۳۸۰) "گردشگری و اشتغال زایی". نشریه بازار کار. شماره ۱۰۶، صص ۵۴-۶۱.
- برادران، مراد (۱۳۸۵) "بررسی نقش گردشگری در اشتغال استان اردبیل". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.
- بول، آدریان (۱۳۷۹) اقتصاد سفر و جهانگردی. علی اعظم محمد بیگی. تهران: موسسه فرهنگی آینده پویان
- پیراسته، حسین و کریمی، فرزاد (۱۳۸۱) "ارزیابی ظرفیت های ایجاد اشتغال در برنامه سوم توسعه". پژوهشنامه بازرگانی. دوره ۶، شماره ۲۲، صص ۱-۲۳.
- پیر محمدی، زیبا؛ باقری، لیلا و خاکپور، معصومه (۱۳۹۰) "برنامه ریزی اکوتوریسم متناسب با پتانسیل جنگل های استان لرستان: گامی به سوی اشتغال زایی و توسعه اقتصادی". مجموعه مقالات همایش بررسی موانع توسعه اقتصادی استان لرستان. خرم آباد، صص ۵۶.
- ترحمی، فرهاد و اسفندیاری، علی اصغر (۱۳۸۹) "رتبه بندی پتانسیل های تولیدی و اشتغال زایی بخش های اقتصاد ایران". پژوهشنامه اقتصادی. سال دهم، شماره سوم، صص ۲۶۷-۲۸.
- تولایی، سیمین (۱۳۸۶) مروری بر صنعت گردشگری. تهران: انتشارات دانشگاه تربیت معلم
- روزنامه مردم سالاری (۱۳۹۱). مرکز آمار ایران جدیدترین نرخ بیکاری را اعلام کرد. شماره ۳۰۴۹. ۱۳۹۱/۰۹/۸.
- حاجی محمد امینی، صمد (۱۳۸۷) "گردشگری ابزاری برای کاهش فقر در کردستان". مجموعه مقالات. تهران: جهاد دانشگاهی
- زاهدی، شمس السادات (۱۳۷۹) "بررسی آثار مثبت و منفی توسعه جهانگردی با نگرش سیستمی". گردهمایی راهبردها و رویکرد های ساماندهی فرهنگی در بخش جهانگردی و اشتغال. تهران، صص ۴۶.
- زیتونلی، عبدالحمید؛ هنری، حبیب و فراهانی، ابوالفضل (۱۳۹۰) "شناسایی توانمندی های ورزشی استان گلستان". پژوهش های مدیریت ورزشی و علوم حرکتی. سال اول، شماره ۱، صص ۷۱-۸۳.
- کشاورز حداد، غلامرضا (۱۳۸۳) "ارزیابی پتانسیل های اشتغالزایی بخش های مختلف اقتصاد ایران". فصلنامه پژوهش های اقتصادی ایران. شماره ۱۸، صص ۳۹-۵۶.
- کشاورز حداد، غلام رضا و چراغی، داوود (۱۳۸۶) "رتبه بندی پتانسیل های تولیدی و اشتغال زایی

بخش های اقتصاد ایران با استفاده از جدول داده- ستانده "۱۳۷۵". پژوهشنامه اقتصادی. سال ۷. شماره ۱ (پیاپی ۲۴)، صص ۴۷-۷۵.

- کمیجانی، اکبر و قویدل، صالح (۱۳۸۶) "اثر سر ریز سرمایه گذاری مستقیم خارجی در اشتغال ماهر و غیر ماهر بخش خدمات ایران". مجله تحقیقات اقتصادی. شماره ۷۶، ۲۹-۵۰.
- موسایی، میثم (۱۳۹۰) مبانی اقتصاد توریسم. تهران: انتشارات مهکامه
- میراج فرحناز (۱۳۸۶) "اثر جاذبه های گردشگری استان سمنان بر پویایی اشتغال". تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی. سال ۷ شماره ۱۰، صص ۳۹-۵۸.
- میرزایی، رحمت (۱۳۸۸) "تاثیر توسعه گردشگری روستایی بر اشتغال در منطقه اورامانات کرمانشاه". روستا و توسعه. سال ۱۲، شماره ۴، صص ۴۹-۷۶.
- هنری، حبیب (۱۳۹۰) "نقش گردشگری ورزشی در اشتغال و درآمدزایی از دیدگاه گردشگران، مدیران و ذی نفعان". پژوهش های فیزیولوژی و مدیریت در ورزش. شماره ۸، صص ۹۵-۱۱۳.
- ولا، فرانسوا و همکاران (۱۳۸۳) گردشگری بین المللی. محمد ابراهیم گوهریان و همکاران، تهران : امیرکبیر

- David W & Marcouiller X. (2008) "**Distribution of income from tourism sensitive Employment**". Journal of Tourism Economics. 14 (3), 545-565.
- Dubreuil. M. (2009) "**Human resource module to Canadian TSA: Role as information source and as instrument for training adjustment**". 5th UNWTO International Conference on tourism statistical. Pp: 24.
- Everett, S. (2012) "**Economic impact of London 2012 Olympic Games**". Windermere and Bowness Chamber of Trade. pp:14.
- Homafar, .F, Honari, H. , Heidary, A., Heidary, T. & Emami, A. (2011) "**The role of sport tourism in employment, income and economic development**". Journal of Hospitality Management and Tourism. Vol 1.2(3), pp: 34-37.
- Kasimati, E., Dawson, P. (2009) "**Assessing the impact of 2004 Olympic Games on the Greek economy: A small macro econometric model**". Econ. Model, 26(2), pp: 139-146.
- Leonie, L., and Baum, T. (2008) "**Fun in the family: Tourism and the Common wealth Games**". International Journal of tourism research, 10, pp: 497-509.
- Pandi. R. N. (2009) "**Estimation of tourism employment Throudg tourism satellite account Indian experience**". 5th UNWTO International Conference on tourism statistical. pp: 19.
- Solberg.H. & Preuss.H. (2007) "**Major sport events and long-term tourism impacts**". Journal of sport Management. VOL- 21 ,pp 231- 234

Archive of SID

Design of the Employment Model Arise from Sports Tourism Development

Sedighe Eslami

Ph.D. Student in Sport Management, Academic Member of Physical Education Department, Payam-e-Noor University

Abolfazl Farahani

Ph.D., Professor of PESS, Payam-e-Noor University

Hasan Asadi

Ph.D., Academic Member of Physical Education Department, University of Tehran

Received: 21 Jul. 2014

Accepted: 16 Aug. 2014

This study was to design the employment model arise from sports tourism development. The method of this study was descriptive survey with the practical purpose. The statistical population was include all persons who had at least one book or two scientific papers in areas related to employment and tourism and administrative experts in the field of employment and tourism, with at least a bachelor's degree, who are at least 10 years of experience. Samples were selected through stratified random sampling and the statistical population included of 1,000 researchers and 1,600 of experts that 334 samples were calculated and selected. The measurement tool in this research was researcher-designed questioner. The final questionnaire's face validity was approved by experts. To determine the content validity, exploratory and confirmatory factor analysis were used. Cronbach s Alfa coefficient was calculated 0/90. Linear regression and Structural equation models (SEM) were investigated to access variables observed effects on the latent variables. The results showed that each factors of the sports tourism development have a role in creating jobs and development (seasonal and at the same time employment) of sports tourism industry can be considered by senior executives to help as unemployment problem.

Key words: Employment, Development and Sports Tourism Industry